

Orden i eget hus i kunnskapssektoren

Innføring, status og videre arbeid

Forfattere:

Mathias Gullbrekken Sandnes (Prosjektleder)

Per Hovde

Lars Bjønnes

Tor Holmen

Annette Grande Furset

Innledning

I ny nasjonal digitaliseringsstrategi setter regjeringen som mål at Norge skal være ledende på verdiskaping med data og på datadrevet forskning og innovasjon innen 2030.¹ Orden i eget hus adresseres som en viktig forutsetning for å nå dette målet. Arbeid med orden i eget hus blir viktig blant annet for å sikre tilgang til gode datasett som kan benyttes i utvikling av kunstig intelligens.

Orden i eget hus er også viktig for den enkelte virksomhet fordi det bidrar til å håndtere data på en strukturert og kontrollert måte. Dette er en forutsetning for å sikre etterlevelse av lovkrav og regelverk,² men også for meningsfull datadeling mellom virksomheter. Det ligger et uforløst potensial i offentlig sektor i å dele og

¹ Se «Ny nasjonal digitaliseringsstrategi», tilgjengelig på [Øke datadelingen og utnytte mulighetene i data og datadreven innovasjon – regjeringen.no](#). Sist besøkt 01.10.2024.

² En rekke lover krever oversikt og kontroll på egne data, som personvernlovgivningen, forvaltningsloven, arkivloven og offentlighetsloven.

bruke data for tjenesteutvikling, forskning og innovasjon.³ Flere datadrevne virksomheter vil gi gevinster i form av økt verdiskaping, økt kvalitet på tjenester, og en enklere digital hverdag for brukeren.

Dette notatet er ment å være en ressurs for deg som er leder, for deg som arbeider med informasjonsforvaltning og for deg som har arbeids- og ansvarsområder hvor orden i eget hus kan gi gevinster.

Nedenfor introduserer vi betydningen av orden i eget hus, samt hvordan arbeidet er forankret i Europa, nasjonalt og i norsk kunnskapssektor. I fortsettelsen viser vi til eksempler på hvordan arbeid med orden i eget hus gir gevinster. Deretter omtaler vi status for arbeidet med orden i eget hus i kunnskapssektoren, før vi avslutter med noen anbefalinger for videre arbeid.

Hva er orden i eget hus?

Orden i eget hus er en kontinuerlig prosess som handler om å ha oversikt over hvilke data virksomheten håndterer, hva dataene betyr, og hvordan de kan brukes.⁴ Dette innebærer å ha gode beskrivelser av dataene som inkluderer informasjon om deres betydning, bruksområder, kvalitet, sensitivitet, og i hvilke arbeidsprosesser og tjenester de inngår.

Ved å ha orden i eget hus kan virksomheter bedre utnytte egne data og oppnå høyere kvalitet og effektivitet i tjenesteproduksjon og oppgaveløsning, og bidra til økt verdiskaping i samfunnet. Deling av virksomhetens data eksternt kan skape verdi gjennom gjenbruk og viderebruk hos andre virksomheter, og danne grunnlag for ny innsikt og innovasjon. Et av de beste eksemplene på gevinster fra samarbeid mellom virksomheter med orden i eget hus handler om lån og skatt:

Eksempel fra Skatteetaten: Effektive lånesøknader (med Samtykkebasert lånesøknad)⁵

Samfunnet får store gevinster av at banker kan hente data direkte fra Skatteetaten når innbyggere søker om lån. Gevinsten er anslått til oppimot 13

³ Riksrevisjonen har påpekt at offentlig sektor har mye data som ikke deles og gjenbrukes, og at en del av årsaken til dette er at mange virksomheter ikke har god nok oversikt over egne data. Se «Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes tilrettelegging for deling og gjenbruk av data i forvaltningen», rapporten er tilgjengelig på [Dokument 3:8 \(2023–2024\)](#), sist besøkt 03.02.2025.

⁴ Se Digidirs definisjon her [Hva er orden i eget hus? | Digidir](#), sist besøkt 19.02.2025.

⁵ Denne tekstboksen har vi lånt fra Skatteetaten, men vi har gjort enkelte mindre endringer. Se den opprinnelige tekstboksen på [Hvorfor vi deler data – Skatteetaten](#), sist besøkt 13.02.2025.

milliarder kroner årlig. Dette skjer ved at innbyggerne tillater bankene å hente skattegrunnlag og inntekstdata fra Skatteetaten.

Innbyggerne får raskt svar på søknaden, personvernet er godt ivaretatt ved at banken kun mottar informasjon den behøver for søknadsbehandlingen, og miljøet blir spart for unødvendig papirbruk. Vinn-vinn for alle parter!

Eksemplet viser at arbeid med orden i eget hus muliggjør store gevinster for det offentlige, for private virksomheter og for innbyggere. Gevinstene kan realiseres fordi aktørene har kartlagt sine behov og sin mulighet for å tilby data, og fordi de har samarbeidet for å sikre nytteverdi for brukerne.

Historisk bakgrunn

Konseptet orden i eget hus ble introdusert i stortingsmeldingen Digital agenda for Norge som et ledd i å støtte opp under EUs Once-Only principle (kun-én-gang) som et virkemiddel i EUs Digital Single Market Strategy.⁶

Orden i eget hus er Norges respons på behovet for bedre datahåndtering og informasjonsforvaltning i både offentlige og private virksomheter. Orden i eget hus ble inkludert i Digitaliseringsrundskrivet i 2016. Dette ga et pålegg til offentlige virksomheter om å ha oversikt over egne data som en del av digitaliseringsarbeidet.

Orden i eget hus frontes i Norge av Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) gjennom Digitaliseringsdirektoratet (Digdir). Direktoratet er ansvarlig for drift og vedlikehold av data.norge.no, hvor Felles datakatalog ligger.⁷

Digdir har også spilt en sentral rolle i å utvikle veiledere og rammeverk for orden i eget hus. Gjennom samarbeid med aktører som KS (kommunesektorens

⁶ For mer om strategien, se [European data strategy – European Commission](#), sist besøkt 05.02.2025. ⁶ For mer om den nasjonale tilpasningen se [Meld. St. 27 \(2015–2016\) – regjeringen.no](#), sist besøkt 14.02.2025. Se også [The Digital Markets Act: ensuring fair and open digital markets – European Commission](#), sist besøkt 14.02.2025

⁷ I tillegg utfører Digdir informasjonsarbeid, blant annet gjennom en egen veileder for orden i eget hus, og ukentlige digitale møter i Faglig arena for informasjonsforvaltning og datadeling. Temaene i møtene er knyttet til orden i eget hus, og presenteres av aktører fra både offentlig og privat sektor. For mer informasjon, se [Digdir](#), sist besøkt 10.03.2025.

interesseorganisasjon) og Arkivverket, har veilederne blitt oppdatert og forbedret for å møte stadig skiftende behov i samfunnet. Den nyeste versjonen av veilederen ble lansert i 2021 og inkluderer tydeligere retningslinjer for datahåndtering enn tidligere versjoner.

Internasjonal betydning

Orden i eget hus er vårt nasjonale begrep om et arbeid som alle norske offentlige virksomheter er pålagt for å støtte opp under et indre marked for data innenfor EU-/EØS-området, i henhold til Europakommisjonens European Data Strategy.

Dette betyr at Norge på lik linje med andre EU-/EØS-land plikter å bidra med oversikt over data som eksisterer innenfor sitt land på et felles format, slik at beskrivelser av data (metadata) har lik forståelse på tvers av landene. EUs ambisjon er at et indre marked for data skal være en ressurs for små og mellomstore bedrifter, og for utvikling av kunstig intelligens i Europa.

I Norge bidrar vi til det indre markedet for data gjennom Felles datakatalog. Der blir metadata høstet av EUs sentrale oversikt, data.europa.eu, som er den offisielle portalen for data innenfor EU/EØS.

Nasjonalt perspektiv

På nasjonalt nivå skal arbeidet med orden i eget hus understøtte mål om å utnytte mulighetene som ligger i data til økt verdiskapning, nye arbeidsplasser og en effektiv offentlig sektor.⁸ Dette skal gjøres blant annet ved å støtte opp under prinsippet om «kun én gang»⁹, og bidra til grunnlag for utvikling av tjenester og systemer basert på kunstig intelligens.¹⁰

Orden i eget hus er en viktig forutsetning for å nå regjeringens mål om å utvikle en nasjonal infrastruktur for kunstig intelligens innen 2030, og for at Norge skal

⁸ For mer om målene se «Meld. St. 22 (2020–2021) Data som ressurs – Datadrevet økonomi og innovasjon» [Meld. St. 22 \(2020–2021\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no), og «Ny nasjonal digitaliseringsstrategi» [Øke datadelingen og utnytte mulighetene i data og datadreven innovasjon - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no), sist besøkt 05.02.2025.

⁹ For mer om «kun én gang», se [Prinsipp 4: Del og gjenbruk data | Digdir](https://www.regjeringen.no). Sist besøkt 17.03.2025.

¹⁰ Se [Utnytte mulighetene i kunstig intelligens - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no), sist besøkt 13.02.2025. Orden i eget hus er også en forutsetning for personvernet i utviklingen av kunstig intelligens. Se <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/sandkasse-for-kunstig-intelligens/ferdige-prosjekter-og-rapporter/ntnu-sluttrapport-copilot-med-personvernbriller-pa/orden-i-eget-hus/>, sist besøkt 12.02.2025.

være ledende på etisk og trygg bruk av KI. For å oppnå dette er det avgjørende at dataene som brukes er korrekte, tilgjengelige og kan deles på en sikker måte.

Kunnskapsdepartementet har operasjonalisert arbeidet med de nasjonale målene ved opprettelsen av Kunnskapssektorens datafelleskap (KUDAF) i HK-dir. Målet er at programmet skal sørge for bedre oversikt over kunnskapssektorens data, og mer strømlinjeformede og effektive løsninger for å gi og styre tilgang til data for sekundær og viderebruk. Arbeidet skal gi grunnlag for innovasjon i og utenfor kunnskapssektoren basert på disse dataene. Orden i eget hus er en forutsetning for at KUDAF skal kunne fungere etter intensjonen, og slik en viktig del av programmets arbeid.

Status i kunnskapssektoren

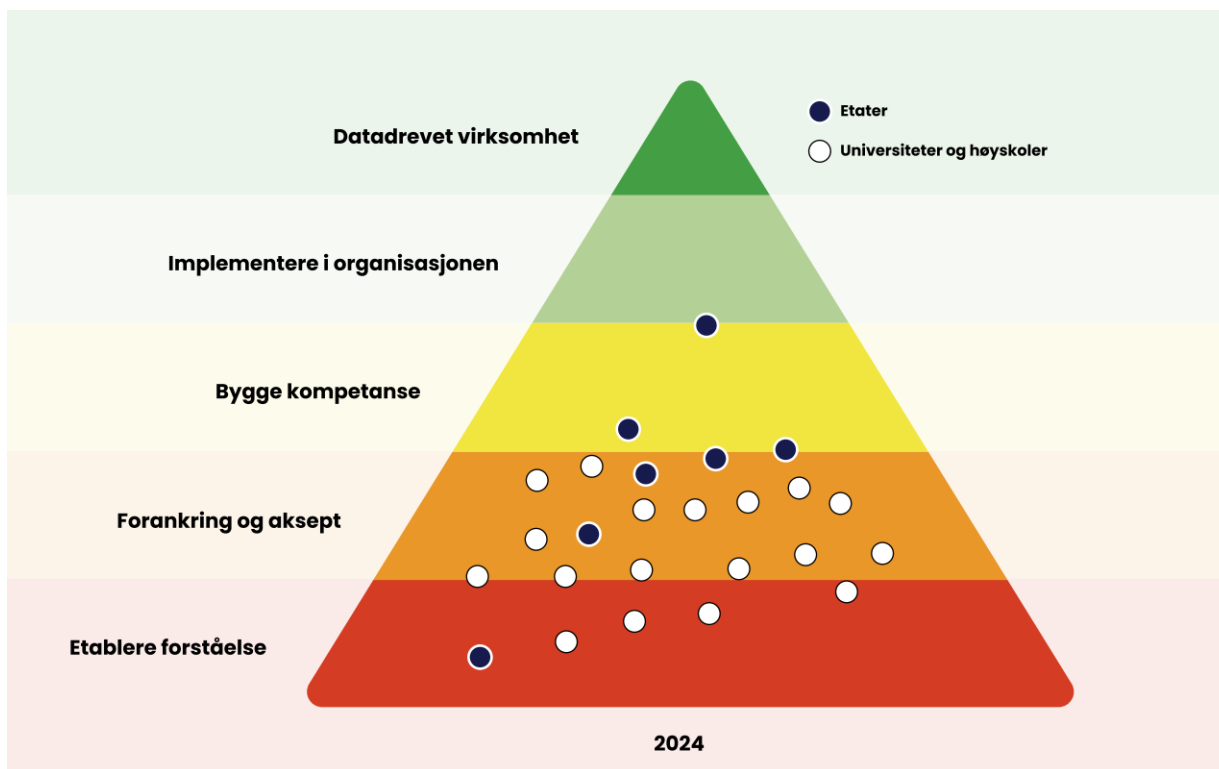
Våren 2024 ga Kunnskapsdepartementet HK-dir i oppdrag å levere en modenhetsanalyse av arbeidet med orden i eget hus hos 28 virksomheter i kunnskapssektoren.¹¹ Formålet var å avdekke i hvilken grad virksomhetene hadde kommet videre i arbeidet sammenlignet med en tilsvarende undersøkelse fra 2021. Resultatene ble oppsummert i en egen rapport som ble levert til Kunnskapsdepartementet høsten 2024.¹²

Virksomhetene ble spurt om de hadde satt seg mål for arbeidet med orden i eget hus, og hvordan de hadde organisert arbeidet i egen virksomhet. De ble også spurt om i hvilken grad de hadde avsatt ressurser, gjennomført tiltak og sett gevinster fra arbeidet. I tillegg ble de spurt om i hvilken grad arbeidet med orden i eget hus var en del av virksomhetens øvrige digitaliseringsarbeid.

Svarene på spørreundersøkelsen utgjør en egenvurdering av virksomhetenes arbeid med orden i eget hus. Disse vurderingene, supplert med informasjon om virksomhetenes tiltak og oppføringer i Felles datakatalog, ligger til grunn for vår oversikt over sektorens modenhet.

¹¹ Hele modenhetsanalysen kan leses på [Orden i eget hus i kunnskapssektoren | HK-dir](#), sist besøkt 27.03.2025. Virksomhetene som ble bedt om å besvare undersøkelsen var de 21 statlige høyskolene og universitetene, og 7 etater: Utdanningsdirektoratet, Statped, Norges Forskningsråd, NOKUT, Sikt, Lånekassen og HK-dir. Tre av de mindre høyskolene besvarte ikke undersøkelsen.

¹² Funn, vurderinger, og konklusjoner i undersøkelsene bygger primært på informasjon som er samlet inn ved bruk av spørreskjema. Det ble ikke bedt om tilgang til interne dokumenter, eller gjennomført kontroller av besvarelsene på andre måter. Det kan derfor være nyanser i sektorens arbeid med orden i eget hus vi ikke har fanget opp.

Figur 2: Modenhetsvurderinger 2024¹³

Dersom en virksomhet hadde vært plassert i toppen av pyramiden i figur 2, hadde virksomheten vært en datadrevet virksomhet. Denne typen virksomhet har full kontroll på egne data, bruker egne og andres data til å styrke egen innsikt og leveranser. De har formalisert informasjonsforvaltning som en integrert del av virksomhetsstyringen. Ingen av virksomhetene som ble undersøkt befinner seg på dette nivået.

Etatene i kunnskapssektoren har i gjennomsnitt et høyere modenhetsnivå enn universitetene og høyskolene. Dette skyldes i hovedsak at de i større grad har formalisert en organisering av arbeidet med orden i eget hus. De hadde også i større grad gjennomført tiltak rettet mot å dele data. De vanligste tiltakene blant universiteter og høyskoler innebar kartlegginger for bedre oversikt over informasjonsverdier, spesielt personopplysninger.

Universitetene og høyskolene er derfor konsentrert rundt modenhetsnivået for forankring og aksept i figuren. Virksomhetene i denne gruppen kjennetegnes ved at de arbeider med å få oversikt over egne data, og har i liten grad innarbeidet orden i eget hus i sin virksomhetsstyring. Vi finner også enkelte virksomheter på

¹³ For mer om rammeverket for å vurdere modenhet i arbeidet med orden i eget hus, se [Modenhetsanalyse-for-Orden-i-eget-hus-i-Kunnskapssektoren-2021_V1.0-1.pdf](#) s. 33-39, sist besøkt 17.02.2025.

modenhetsnivået «etablere forståelse», som ikke har beveget seg i særlig grad siden undersøkelsen i 2021.

Sammenlignet med 2021 ser vi at modenhetsnivået har løftet seg noe i sektoren, men samtidig at den samlede fremgangen har vært liten. De viktigste årsakene til dette ser ut til å være manglende organisering av arbeidet, uklarhet knyttet til hva orden i eget hus innebærer, og manglende oppfølging av arbeidet fra myndighetene.

Gevinster fra orden i eget hus

Orden i eget hus innebærer et stort potensial for gevinster i form av økt verdiskaping, økt kvalitet på tjenester og en enklere digital hverdag for brukeren. Selv om potensialet i stor grad er uforløst i kunnskapssektoren, finnes gode eksempler på hvordan konkret arbeid gir gevinster. Nedenfor presenterer vi tre eksempler som viser hvordan orden i eget hus har lagt til rette for innovasjon, økt kvalitet og effektivisering.

1. Innovasjon med enkle data – Pensumlitteratur

Teknologiselskapet Ginntech har samlet og analysert pensumdata på tvers av høyere utdanning, og basert på dette utviklet en digital løsning som støtter samhandling om pensumlitteratur med forlagene. Løsningen gir forlagene innsikt i hvilken litteratur som står oppført på ulike pensumlister, en innsikt de kan nyttiggjøre seg for å utvikle en portefølje som stadig bedre treffer sektorens behov. Den samme pensumoversikten kan være nyttig også for lærestedene i deres vurderinger av faglitteratur.

Ginntech har erfart at det kan være vanskelig å få tilgang til data fra utdanningssektoren, men har også demonstrert at tilgang til nokså enkle data gir rom for innovasjon og verdiskaping. Økt deling og tilrettelegging for viderebruk av data vil gi miljøer som Ginntech anledning til å se muligheter og utvikle nye løsninger med verdi for sektoren og for samfunnet.

2. Økt kvalitet – Deling av vitnemål og kompetansebevis

Nasjonal vitnemålsdatabase (NVB) inneholder elektroniske vitnemål fra videregående opplæring. Tjenesten bidrar blant annet til kvalitetssikring av vitnemålsproduksjon og til korrekt og effektiv behandling av søknader ved opptak til høyere utdanning. Vitnemålsportalen er en beslektet tjeneste hvor

innbyggere kan hente sine resultater fra høyere utdanning og dele disse med studiesteder, potensielle arbeidsgivere og andre.

De to tjenestene realiserer allerede store gevinster, gjennom digital håndtering av kvalitetssikrede resultatdata. Ytterligere gevinster er innen rekkevidde ved å utvide NVB til å omfatte resultater fra øvrige utdanningsnivåer og kvalifikasjoner som etableres utenfor det formelle utdanningssystemet. Vitnemålsportalen kan gjøres i stand til å vise disse resultatene. Slik kan innbyggeren få sine kompetansebevis samlet på ett sted, med enkel tilgang til å vise og dele sine data. Her ligger også et stort potensial i bedre samspill, videre forenkling og automatisering.

3. Effektivisering – Automatisert søknadsbehandling i Lånekassen

I Lånekassen behandles over 80 % av søknadene om utdanningsstøtte automatisk, uten å være innom en saksbehandler. Dette er mulig med grunnlag i informasjon som søkeren selv fyller ut, samt relevant informasjon om søkeren fra andre etater. Automatiseringen gir stor effektiviseringsgevinst og økt kvalitet i tjenesten.

Videre samarbeid om tjenesteutvikling og deling av data på tvers av etater gir rom for ytterligere effektivisering og bedre tjenester. På sikt kan man se for seg at søknadsbehandling i Lånekassen inngår i det som for studenten oppleves som en sammenhengende kjede av tjenester på vei inn i høyere utdanning, hvor bedre informasjonsflyt også kan muliggjøre tidligere søknad om og raskere utbetaling av studiestøtte.

Anbefalinger for videre arbeid

Våre anbefalinger er i stor grad basert på erfaringer fra virksomheter i andre sektorer som har kommet langt i arbeidet med orden i eget hus.¹⁴ Det som kjennetegner disse virksomhetene er at de har i) gjort arbeidet med orden i eget hus til en fast og kontinuerlig fellesfunksjon i organisasjonen, og ii) kartlagt dataflyt og prosesser i egen virksomhet.

¹⁴ Eksempler på slike virksomheter er Skatteetaten og Tolletaten. For mer informasjon se [Åpne data - Tolletaten](#) og [Hvorfor vi deler data - Skatteetaten](#), sist besøkt 13.03.2025.

Etabler en fellesfunksjon for arbeid med orden i eget hus

Virksomheter som har kommet langt i arbeidet med orden i eget hus har plassert ansvaret for styring og forvaltning av virksomhetens data i en egen fellesfunksjon, hvor ressurser med ulik kompetanse arbeider sammen i et tverrfaglig team.

En slik fellesfunksjon bør inneha kompetanse på ulike områder:

- Virksomhetens arbeidsprosesser. Hvilket formål har prosessene, hvem har ansvar og hvem utfører. Hvilke data inngår i prosessene, hva betyr dataene og hvilken kvalitet har de.
- Hvordan organisere og strukturere informasjon slik at den er tilgjengelig, forståelig og presentert på en konsistent måte på tvers av arbeidsprosesser. Hvordan sikre god datakvalitet, følge etablerte standarder for beskrivelse og deling av data og harmonisering av begreper og kodeverk. Informasjonsarkitekter dekker denne kompetansen.
- Arkiv og dokumentasjonsforvaltning som sikrer at informasjon i saksbehandlingen arkiveres med gode metaddata.
- Informasjonssikkerhet og personvern for å sikre etterlevelse av personvernreglementet.
- Hvor og hvordan virksomhetens data lagres og deles på en trygg måte. Dette handler om å ha en hensiktsmessig infrastruktur og dekkes typisk av en IT-arkitekt i IT-avdelingen.
- Drift og forvaltning av infrastrukturen hvor virksomhetens data forvaltes. Dette er et ansvar hos driftspersonell og IT-utviklere.

Disse kompetanseområdene finnes allerede hos flere av virksomhetene i kunnskapssektoren. Våre analyser indikerer imidlertid liten grad av samarbeid på tvers av områdene.

En fellesfunksjon gir et godt utgangspunkt for å kartlegge virksomhetens prosesser og dataflyt. Funksjonen sikrer også at data som er kartlagt, beskrevet

og tilgjengeliggjort er oppdaterte og relevante, gjennom gode rutiner for å fange opp endringer i data og utdaterte data.

Få oversikt over dataflyt mellom arbeidsprosesser

Vi anbefaler alle virksomheter i kunnskapssektoren å spisse sitt arbeid med å kartlegge data i egen virksomhet. Dette kan gjennomføres ved at fellesfunksjonen først etablerer oversikt over overordnet dataflyt i virksomhetens arbeidsprosesser (se nedenfor). Dette vil sette din virksomhet i stand til å prioritere orden i egne data som har verdi for andre virksomheter, slik Digdir anbefaler¹⁵.

For å finne frem til hvilke av virksomhetens data som kan ha relevans og verdi for andre, anbefaler vi å ta utgangspunkt i egne prosesser og dataflyt. Kartlegg og synliggjør dataflyt på tvers av ulike organisatoriske enheter, hva dataene brukes til, hvem som er ansvarlig for dem, og inkluder gjerne hjemmelsgrunnlag for behandling av dataene. Ta for eksempel utgangspunkt i eget organisasjonskart. Når prosesser og dataflyt er kartlagt har fellesfunksjonen gode forutsetninger for å identifisere data som enkelt kan beskrives, deles og gi verdi også for andre virksomheter.

En slik kartlegging vil avdekke relevante datasett for deling, men vil også vise potensiale for effektivisering i virksomhetens kjerneoppgaver. Dette kan for eksempel skje ved at datasett som allerede finnes i virksomheten viser seg å være aktuelle for gjenbruk andre steder, og slik bidra til at man unngår å innhente samme data flere ganger.

¹⁵ Se Digdirs «Ny rapport om Orden i eget hus» [Ny rapport om "Orden i eget hus" | Digdir](#), sist besøkt 14.02.2025.